

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เมื่อศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่องภาพสะท้อนการก่อร่างสร้างตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทยจากนวนิยายไทย ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

2.1.1 อิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรม

2.1.2 ภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรม

2.1.3 อิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคม

2.2 องค์ประกอบของนวนิยาย

2.3 นวนิยายและการวิจารณ์นวนิยายที่เลือกศึกษาวิจัย

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานวนิยาย

2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจีนในวรรณกรรมไทย

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมเป็นความสัมพันธ์ที่แนบแน่นมาก นักเขียนวรรณกรรมเป็นคนอาศัยอยู่ในสังคม จึงต้องได้รับอิทธิพลต่าง ๆ จากสังคมที่นักเขียนอยู่ ดังนั้นนักเขียนสามารถนำประสบการณ์ ความรู้และความคิดเห็นต่าง ๆ ของตัวเองมาเขียนลงในงานเขียนของตัวเอง วรรณกรรมจึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสังคม

2.1.1 อิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรม

วิภา กงกะนันทน์ (2533 : 72) ได้กล่าวว่าสังคมและวัฒนธรรมเป็นวัตถุดิบประการหนึ่งที่กวีหรือนักประพันธ์เลือกมาปรุงแต่งให้เป็นวรรณคดีว่า สังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อวรรณคดีมาก ประการแรกคือ ผู้สร้างวรรณคดีเป็นผลผลิตอย่างหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรม ประการที่สอง ผู้อ่านก็เป็นผลผลิตอย่างหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคมจึงใกล้ชิดราวกับจะแยกออกจากกันไม่ได้ และเป็นเรื่องที่นักศึกษาวรรณคดี

จะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอ ยิ่งเมื่อพิจารณาสังคมและวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นแหล่งของวัตถุดิบแล้ว เราจะพบว่านักเขียนบันเทิงคดีร้อยแก้วสมัยใหม่ โดยเฉพาะนักเขียนเรื่องสั้นและนวนิยาย มักนำวัตถุดิบมาจากวัฒนธรรมที่มีต่อตัวนักเขียน

ธานีวัฒน์ บุญโต (2542 : ง) กล่าวว่า สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรม หรือนักเขียนในฐานะเป็นแหล่งรวมชีวิต วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และระเบียบปฏิบัติต่างๆ ซึ่งนักเขียนย่อมนำไปเป็นวัตถุดิบในการเขียนเสมอ และงานเขียนจะมีลักษณะเนื้อหา รูปแบบอย่างไร ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญทางสังคมว่าขณะนั้นสภาพสังคมเป็นอย่างไร คนในสังคมประสงค์จะอ่านเรื่องราวประเภทใด ผู้เขียนก็ต้องสร้างงานนั้นเพื่อสนองความปรารถนาของผู้อ่านอยู่เสมอ อิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรมนั้นมีทั้งภายในและภายนอก คือ ทั้งเรื่องของรูปธรรม เช่น การแต่งกาย พฤติกรรมต่างๆ และอิทธิพลภายในนั่นคือ ความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมที่มีต่อแนวความคิดของนักเขียน

เมื่อมองวรรณกรรมโดยส่วนรวมแล้วก็พบว่าวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคม แต่ละยุคแต่ละสมัยสังคมเปลี่ยนไปอย่างไรวรรณกรรมก็เปลี่ยนไปให้สอดคล้องกับสังคมนั้นด้วย และโดยทั่วไปแล้ว สังคมมักจะมีอิทธิพลต่อวรรณกรรม สังคมมีส่วนกระตุ้นหรือบงคับทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้วรรณกรรมเดินไปในทิศทางที่สังคมกำหนด ลักษณะของวรรณกรรม แนวโน้มของวรรณกรรม ตลอดจนคุณค่าหรือความไร้สาระของวรรณกรรม ก็ด้วยอิทธิพลของสังคมที่แฝงเร้นอยู่ทั้งนั้น

ตรีศิลป์ บุญจร (2547 : 16) ได้กล่าวถึงนวนิยายกับสังคมไทยว่า นวนิยายในสังคมไทยเป็นรูปแบบวรรณกรรมที่เกิดขึ้นเพราะการเปลี่ยนแปลงคลี่คลายของสังคม โดยเริ่มจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตกในสังคม ซึ่งนำรูปแบบนวนิยายเข้ามาในลักษณะวรรณกรรม “สำเร็จรูป” ด้วยวิธีการแปล และดัดแปลงจากเรื่องเดิมของตะวันตกในระยะแรก แต่ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้นวนิยายออกงามเติบโตใหญ่ในสังคมไทยคือ การขยายตัวของการศึกษาไปสู่สามัญชน และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปสู่โลก “สมัยใหม่” ซึ่งเจริญด้วยวิทยาการและเทคโนโลยี การศึกษาที่ขยายไปสู่สามัญชนทำให้เกิดคนนักอ่านที่ไม่ใช่ชนชั้นสูงเช่นแต่ก่อน คนเหล่านี้ต้องการบันเทิงคดีที่เป็นของตนเอง กล่าวถึงเรื่องราวชีวิตในสมัยของเขา บันเทิงคดีที่เขาสามารถไปร่วมจินตนาการหรือร่วมดำเนินชีวิตไปกับตัวละครได้โดยไม่ยากนักและไม่ไหลเกินไปนัก เพราะฉะนั้น รูปแบบวรรณกรรมใหม่นี้จึงสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความนึกคิดของผู้ที่ได้รับการศึกษาสังคมไทยจึงรับนวนิยายไว้และค่อยๆ พัฒนาให้มีลักษณะของตนเอง จนกลายเป็นรูปแบบวรรณกรรมสมัยใหม่ที่สำคัญรูปแบบหนึ่งในที่สุด ทั้งนี้เพราะ ยุคสมัยแต่ละยุค มนุษย์ย่อมมีทัศนะต่อโลกและวิถีชีวิตอย่างหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เขาสร้างรูปแบบศิลปะเฉพาะยุคสมัยของเขาขึ้น

พิชัย ศรีภูไฟ (2542 : 57 – 58) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมและเป็นผู้สร้างวรรณกรรมนั้น มนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ จะบันทึกเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยเอาไว้อย่างละเอียด ดังนั้น วรรณกรรมจึงมีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หนังสือมีอิทธิพลในการเสริมสร้างทัศนคติต่อบุคคลในสังคม ซึ่งมีผลในการเปลี่ยนแปลงลักษณะสังคมได้ ในทางกลับกัน สังคมก็มีอิทธิพลต่อหนังสือ เพราะนักเขียนซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมต้องใส่ใจในเหตุการณ์บ้านเมือง ดังนั้น ความคิดเห็นความรู้สึก ที่นักเขียนมีส่วนร่วมสมัย ก็จะแสดงออกในเนื้อหาของหนังสือ หนังสือกับสังคมจึงมีบทบาทและอิทธิพลต่อกัน

2.1.2 ภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรม

วรรณกรรมมีประโยชน์เช่นเดียวกับประวัติศาสตร์ คือบอกถึงความรู้สึกนึกคิดด้วย อย่างเช่น ลิลิตตะเลงพ่าย เป็นต้น วรรณกรรมเป็นเรื่องที่ให้ประโยชน์ในด้านการแสดงภาพสังคม เหตุการณ์บุคคลและอื่นๆ ได้อย่างกว้างขวาง

นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่สามารถสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างดี ดังที่ ไพโรจน์ บุญประกอบ (2526) ได้กล่าววว่าวรรณกรรมเป็นกระจกสะท้อนความเป็นไปของสังคมเป็นคั่นช่องแห่งยุคสมัย การศึกษาสภาพสังคมในยุคใดสมัยใดก็ตามจำเป็นต้องศึกษา วรรณกรรมในยุคนั้นด้วย จึงจะได้ข้อสรุปซึ่งมีลักษณะรอบคอบและสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะนักเขียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม อยู่ในข่ายล้อมของสังคม เมื่อนักเขียนสร้างวรรณกรรมก็สะท้อนภาพสังคมออกมาทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา นวนิยายจึงเป็นที่สนใจของนักวิจัยต่างๆอย่างกว้างขวาง

สิริรัตน์ พุ่มเกิด (2538 : 9) กล่าวว่า วรรณกรรมทำหน้าที่ในการสื่อสารทางสังคมเมื่อมีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีหรือความเปลี่ยนแปลงในด้านของการสื่อสารทางสังคมที่ดี ย่อมจะต้องมีผลกระทบต่อวรรณกรรม และอาจนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมได้ด้วย วรรณกรรมเป็นงานสร้างสรรค์ของมนุษย์จึงมีความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อม เพราะสังคมและสิ่งแวดล้อม ย่อมมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้รังสรรค์วรรณกรรมและแสดงออกในบางส่วนของวรรณกรรม จึงอาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเป็นงานที่อยู่ใต้อิทธิพลของเงื่อนไขและปัจจัยต่างๆ ของสังคม ทั้งรูปแบบและเนื้อหาของวรรณกรรมย่อมผูกพันอยู่กับสังคม เป็นปัจจัยที่เอื้อแก่กันและกัน

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2514 : 61) ได้กล่าวถึงลักษณะของเรื่องราวที่ปรากฏในวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ดังต่อไปนี้

1. เรื่องที่ว่าด้วยพฤติกรรมของบุคคล หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตส่วนตัว การดำเนินชีวิต และเหตุการณ์ภายนอกที่มากระทบกระทั่งบุคคลนั้น
2. เรื่องราวที่ว่าด้วยความชัดเจนของชีวิต (Experience) มนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ได้แก่ ปัญหาธรรมชาติของชีวิต เช่น ปัญหาเรื่องความตาย โศกชะตา บุญบาป พระเจ้า หรืออำนาจสูงสุดในโลก และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เป็นต้น
3. เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม
4. เรื่องธรรมชาติภายนอก เช่น สัตว์ พืชพันธุ์ และสิ่งที่ปราศจากชีวิต อันเป็นเวทีสำหรับการแสดงบทบาทต่างๆ ของมนุษย์
5. เรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ศิลปะ วรรณคดี อุตสาหกรรม เป็นต้น

สมพร มั่นตะสูตร (2524 : คำนำ) กล่าวว่าวรรณกรรมเป็นสิ่งสะท้อนภาพชีวิตและสังคม เพราะในวรรณกรรมล้วนแต่ชี้ให้เห็นความเป็นไปต่างๆ ของคนในสังคมในแต่ละยุค ที่นักเขียนได้สรรคสร้างงานเขียนของตนไว้ให้ปรากฏ การศึกษาวรรณกรรมจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะได้ศึกษาสภาพชีวิตและสังคมทั้งที่ปรากฏอยู่ในพงศาวดารและประวัติศาสตร์ และอาจจะมีบางแง่มุมที่ปรากฏอยู่เฉพาะในวรรณกรรม ความรู้ที่ได้ศึกษาจากวรรณกรรมผสมผสานกับความรู้จากการศึกษาประวัติศาสตร์ จะทำให้ผู้อ่านได้เห็นแง่มุมต่างๆ ของสภาพสังคมและวัฒนธรรมดียิ่งขึ้น

อิงอร สุพัทธ์วิณิช (2547 : คำนำ) กล่าวว่า วรรณกรรมกับสังคมมีความเกี่ยวข้องกันหลายลักษณะ คือ วรรณกรรมจะสะท้อนสังคมให้เราทราบว่าเกิดสิ่งใดๆ ขึ้นในสังคมขณะนั้น ในขณะที่สังคมอาจมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมได้ และวรรณกรรมก็อาจส่งอิทธิพลต่อสังคมได้เช่นกัน แต่ส่วนใหญ่แล้ว วรรณกรรมจะเป็นเครื่องสะท้อนสังคมได้ดี ในที่นี้ผู้เขียนเลือกตัวอย่างจากนวนิยาย เพราะมีขนาดยาวพอที่จะสะท้อนเรื่องได้มากมาย

ผู้เขียนได้คัดเลือกนวนิยายเหล่านี้และได้นำมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราวเพื่อเป็นกรณีศึกษาภาพสะท้อนสังคม ในแง่มุมต่างๆ และใช้เป็นตำราสอนในวิชา วรรณกรรมกับสังคม วรรณกรรมวิจารณ์ วรรณกรรมปัจจุบัน นวนิยายและเรื่องสั้น ฯลฯ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือนี้จะช่วยให้ผู้อ่านได้มองเป็นภาพต่างๆ ในสังคมและเข้าใจสังคมมากขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางเพื่อศึกษาวรรณกรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้นต่อไป

2.1.3 อิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคม

พิชัย ศรีฎไฟ (2542 : 105) กล่าวว่า วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มนุษย์เป็นผู้สร้างวรรณกรรมและได้บันทึกเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยเอาไว้ ดังนั้น เราจึงดูวรรณกรรมได้จากสังคม ในทำนองเดียวกันก็ดูสังคมได้จากวรรณกรรม

นอกจากวรรณกรรมจะมีความสัมพันธ์กันกับสังคมแล้วยังมีบทบาทและอิทธิพลต่อกันและกันอีกด้วย วรรณกรรมมีอิทธิพลในการเสริมสร้างทัศนคติต่อบุคคลในสังคม จะมีผลในการเปลี่ยนลักษณะสังคมได้ ขณะเดียวกันนักเขียนซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมก็ย่อมแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

รีนฤทัย สัจจพันธุ์ และ รัชญญรัตน์ ปาณะกุล (2552 : 109) ได้กล่าวถึงวรรณกรรมกับสังคมว่า เมื่อมองวรรณกรรมโดยส่วนรวมแล้ว ก็พบว่า วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัย สังคมเปลี่ยนไปอย่างไรวรรณกรรมก็เปลี่ยนไปให้สอดคล้องกับสังคมนั้นด้วย และโดยทั่วไปแล้ว สังคมมักจะมีอิทธิพลต่อวรรณกรรม สังคมมีส่วนกระตุ้นหรือบังคับทั้งทางตรงและทางอ้อมให้วรรณกรรมเดินไปในทิศทางที่สังคมกำหนด ลักษณะของวรรณกรรม แนวโน้มของวรรณกรรม ตลอดจนคุณค่าหรือความไร้สาระของวรรณกรรม ก็มีอิทธิพลของสังคมที่แฝงเร้นอยู่ทั้งนั้น

ดังนั้น สามารถสรุปแนวคิดด้านความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมได้ว่า

1. ชีวิตและสังคมเป็นบ่อเกิดของวรรณกรรม และวรรณกรรมมีส่วนพัฒนาแนวทางของสังคม การดำเนิน และวิธีการแก้ไขของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม
2. วรรณกรรมเป็นกระจกส่องภาพของสังคมในแต่ละยุค และบันทึกไว้เป็นหลักฐานเพื่อให้คนรุ่นหลังได้มองเห็นชีวิตในบางแง่มุมที่ประวัติศาสตร์มิได้บันทึกไว้
3. บทบาทของวรรณคดีหรือวรรณกรรมมีอิทธิพลต่อสังคม หมายถึง ผู้สร้างผลงานวรรณกรรมมีเป้าหมายในการสร้างวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนส่งเสริมระบบสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง อย่างที่กล่าวถึง ป้างจักษ์กว้าง ๆ ที่ทำให้เกิดนวนิยายมี สังคม มนุษย์ ธรรมชาติ ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่ใกล้ชิดกับคนเรา สิ่งเหล่านี้ทำให้คนเราเกิดความรู้สึก ได้รับประสบการณ์ พบกับปัญหาต่าง ๆ
4. สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือนักเขียนในฐานะที่เป็นแหล่งรวมชีวิตวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งนักเขียนย่อมจะนำไปเห็นวัตถุดิบในการเขียนเสมอ และงานเขียนจะมีลักษณะเนื้อหา

สรุปว่า วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นผลงานของมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้สร้าง ผู้สร้างงานเขียนวรรณกรรมนอกจากถ่ายทอดประสบการณ์หรือความรู้สึก ความคิดเห็นของตนเองในวรรณกรรมไปแล้ว ยังได้บ่งบอกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือความเป็นอยู่ของคนในสังคมในสมัยนั้น ๆ ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม

2.2 องค์ประกอบของนวนิยาย

การศึกษาวิเคราะห์หรือวิจารณ์นวนิยายจะศึกษาองค์ประกอบของนวนิยายเป็นสำคัญ เพราะองค์ประกอบของนวนิยายจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดสำคัญของผู้แต่งได้ง่าย และแนวคิดหลักในการดำเนินเรื่องจะชัดเจนสำหรับผู้แต่ง ดังมีนักวิชาการได้อธิบายองค์ประกอบนวนิยายไว้ดังต่อไปนี้

ประทีป เหมือนนิล (2519 : 96) กล่าวถึงองค์ประกอบของนวนิยายว่า ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบทสนทนา

สมพร มั่นตะสูตร (2525 : 96) กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของนวนิยายว่า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉากหรือบรรยากาศ ทักษะศิลปะของผู้ประพันธ์และทำนองแต่ง

ธวัช ปุณโณทก (2527 : 142 - 146) กล่าวถึงองค์ประกอบของนวนิยายไว้ 5 ประการ คือ เนื้อเรื่อง ฉาก ความคิดเห็นของผู้แต่ง การสร้างตัวละคร และการปิดเรื่อง

วนิดา บำรุงไทย (2544 : 106 - 157) กล่าวว่า ศิลปะการประพันธ์นวนิยายมีส่วนประกอบสำคัญ ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก ท่วงทำนองเขียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. โครงเรื่อง เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดส่วนหนึ่งในฐานะที่เป็นโครงเรื่องของเรื่อง อันประกอบด้วยลำดับของเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องต่อเนื่องและเป็นเหตุเป็นผลกันซึ่งได้จัดขึ้นอย่างจงใจ ในส่วนของโครงเรื่องนี้ มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่หลือมซ้อนหรือคาบเกี่ยวกับโครงเรื่อง คือ เนื้อเรื่อง และแนวคิดหรือแนวเรื่อง

2. ตัวละคร คือบุคคลที่ผู้แต่งกำหนดหรือสมมุติขึ้นในวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่า ตัวละครเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับเรื่องเล่าทุกประเภทรวมทั้งนวนิยาย เพราะถ้าไม่มีตัวละครก็ไม่มีเรื่อง นอกจากนี้ตัวละครยังมักเป็นจุดดึงดูดความสนใจ ความประทับใจของผู้อ่าน มากกว่าส่วนอื่น ๆ ของนวนิยาย ตัวละครในเรื่องเล่าโดยทั่วไปมีสองประเภทคือ ตัวละครเอกและตัวละครประกอบ

3. บทสนทนาหรือบทพูดของตัวละครเป็นองค์ประกอบที่สำคัญหนึ่งในนวนิยายเนื่องจากนวนิยายเป็นเรื่องเล่าขนาดยาว โดยทั่วไปผู้ประพันธ์ไม่อาจนำเสนอเรื่องโดยการพรรณนาหรือบรรยายตลอดทั้งเรื่องได้ การมีบทสนทนาของตัวละครจะเป็นการสลับปรับเปลี่ยนไม่ใช้กลวิธีการนำเสนอเรื่องอย่างเรียบเรียงจำเจด้วยการบรรยายเท่านั้น นอกจากนี้บทสนทนาจะให้ความรู้สึกรู้ว่าตัวละครมีชีวิตชีวา มีการพูดการเจรจาเช่นเดียวกับคนทั่ว ๆ ไป และที่สำคัญคือทำให้ผู้อ่านมี

ความใกล้ชิดผูกพันกับตัวละคร โดยได้มีส่วนรับรู้รับฟังการพูดคุยของตัวละครประหนึ่งว่าได้อยู่ในเหตุการณ์ด้วย

4. ฉาก คือสถานที่และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์รวมทั้งสภาวะแวดล้อมแห่งสังคมซึ่งเป็นแหล่งที่เกิดเหตุการณ์ทั้งหมดและเหตุการณ์เฉพาะในแต่ละตอนของเรื่อง เป็นส่วนที่มีความสำคัญและความจำเป็นสำหรับนวนิยายซึ่งเป็นบทประพันธ์ที่มักจะต้องการให้ผู้อ่านทั้ง “เห็น” และ “รู้สึก” ในเรื่องราวที่เกิดขึ้นด้วยเหตุนี้

5. ท่วงทำนองเขียน หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของผู้เขียนแต่ละคนในการสรุใช้ภาษาทั้งด้านการใช้คำและแนวนิยมการใช้โวหาร

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของนวนิยายไม่ว่าจะเป็น โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และท่วงทำนองเขียน ต่างล้วนได้พัฒนาโดยฝีมือของผู้เขียนนวนิยายรุ่นแล้วรุ่นเล่า จนเกิดเป็นศาสตร์ที่สมบูรณ์ลงตัว แต่ในขณะเดียวกันในฐานะที่นวนิยายเป็นงานศิลปะแขนงหนึ่ง การกำหนดรูปลักษณะขององค์ประกอบเหล่านี้ ตลอดจนการนำเสนอผู้อ่านล้วนต้องการเทคนิคการสร้างสรรคที่ก่อปรด้วย “ศิลปะ” ซึ่งจะต้องปรากฏเป็นภาพรวมอย่างมีศิลป์ สามารถรื้อให้ผู้อ่านผูกพันอย่างมีอารมณ์ร่วมกับบทบาท พฤติกรรม ความรัก ความซึ้ง ความทุกข์ และความสุขของตัวละคร เป็นการนำผู้อ่านเข้าสู่โลกแห่งจินตนาการด้วยความดื่มด่ำหรรษา รวมทั้งเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขวางอีกด้วย

เถลิง พันธุ์เถลิงอมร (2541 : 11-17) ได้สรุปองค์ประกอบของนวนิยายเป็นที่ผสมผสานอย่างได้สัดส่วนให้กลายเป็นเรื่องแต่งที่สมบูรณ์พร้อม จนกลายเป็นนวนิยายเรื่องหนึ่ง องค์ประกอบของนวนิยายประกอบด้วยแก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉากและบรรยากาศ และรูปแบบการเล่าเรื่องหรือมุมมอง

1. แก่นเรื่อง หรือ Theme หมายถึง ทัศนคติ เจตนาธรรมหรือวัตถุประสงค์ของผู้เขียนที่มุ่งแสดงต่อผู้อ่านโดยแฝงอยู่ในเนื้อหาของนวนิยายนั้น ๆ แก่นเรื่องเปรียบเสมือนหัวใจของเรื่อง เพราะเป็นแกนหลักในการเขียนที่ผู้เขียนใช้ในการวางโครงเรื่อง สร้างตัวละคร สร้างฉากและบรรยากาศ รวมไปถึงกลวิธีการเล่าเรื่องด้วย

แก่นเรื่องในนวนิยายจะไม่ปรากฏชัดเจนเหมือนแก่นเรื่องในเรื่องสั้นหรือนิทานต่าง ๆ ซึ่งจะแสดงทัศนคติ เจตนาธรรมหรือวัตถุประสงค์ไว้ที่ท้ายเรื่องทำนองว่า “นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า...” ขณะที่ไม่มีนวนิยายหรือเรื่องสั้นเรื่องใดปิดท้ายเรื่องว่า “นวนิยายเรื่องนี้มีทัศนคติว่า...” “นวนิยายเรื่องนี้มีเจตนาธรรมว่า...” หรือ “เรื่องสั้นเรื่องนี้แสดงอุทาหรณ์ว่า...” จึงเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้อ่านจะต้องตีความและหยิบยกสาระเอาเองว่าแก่นเรื่องของนวนิยายเรื่องนั้นคืออะไร

จึงกล่าวได้ว่า แก่นเรื่องคือความคิดหรือความหมายกลางของเรื่อง แก่นเรื่องจะทำหน้าที่รวมประเด็นต่าง ๆ ของโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก มุมมอง สัญลักษณ์และส่วนประกอบอื่น ๆ ของเรื่องให้เป็นจุดเดียวกัน นวนิยายบางเรื่องจะกล่าวถึงแก่นเรื่องอย่างชัดเจน

2. โครงเรื่อง หรือ พล็อตเรื่อง (Plot) เป็นกลวิธีการนำเสนอเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในนวนิยายตามลำดับความเหมาะสมเป็นฉาก ๆ เป็นตอน ๆ ตามที่ผู้เขียนได้วางแผนไว้ การเสนอเรื่องราวเป็นฉากหรือเป็นตอนไม่จำเป็นจะต้องเรียงตามลำดับเวลา แต่อาจสลับเวลาหรือสลับเหตุการณ์ รวมทั้งการเสนอย้อนหลังหรือเสนอล่วงหน้าก็ได้

เป็นข้อเท็จจริงที่ว่าไม่ว่านิยายจะประกอบด้วยจำนวนหน้าเป็นร้อยหรือเป็นพัน จะมีเนื้อหาที่อยู่ในรูปของโครงเรื่องทั้งสิ้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อดึงดูดความสนใจและสร้างความตื่นเต้นแก่ผู้อ่าน ชวนให้ติดตามเรื่องอย่างกระหายใคร่รู้และอาจคาดเดาถึงเรื่องราวในตอนจบ

3. ตัวละคร หรือ Character หมายถึง ผู้ประกอบพฤติกรรมตามเหตุการณ์ในเรื่องหรือเป็นผู้ได้รับผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตาม โครงเรื่องที่ผู้เขียนกำหนดขึ้น ตัวละครที่ดีต้องมีความสมจริงเหมือนบุคคลจริง ทั้งความรู้สึกนึกคิด อารมณ์และการกระทำ ตลอดจนคำพูด ซึ่งผู้เขียนนำต้นแบบมาจากบุคคลจริง ๆ แล้วหล่อหลอมเป็นบุคลิกลักษณะของตัวละครแต่ละตัว

ตัวละครในนวนิยายจะมีสองประเภทใหญ่ ๆ คือ ประเภทไม่เปลี่ยนแปลงบุคลิก (Static Character หรือ Flat Character) และประเภทเปลี่ยนแปลงบุคลิก (Changing Character หรือ Round Character) ตัวละครสองประเภทนี้ยังแยกประเภทตามบทบาทและความสำคัญในเรื่องเป็นตัวละครเอกหรือตัวละครสำคัญ (Major Character) และตัวละครรอง (Static Character) อีกด้วย

4. บทสนทนา หรือ Dialogue หมายถึงคำพูดโต้ตอบของตัวละครในเรื่อง เพราะตัวละครจำเป็นต้องมีการสื่อสารระหว่างกันและกัน เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ทัศนคติและความต้องการไม่ต้องการต่าง ๆ ตัวละครแต่ละตัวต้องมีบทสนทนาที่เป็นจริง เหมาะสมกับฐานะอาชีพ ระดับการศึกษา ตลอดจนบุคลิกลักษณะและอุปนิสัยที่ไม่เหมือนกัน รวมทั้งอารมณ์และความรู้สึกในขณะที่แสดงบทบาทนั้น ๆ ในเรื่อง

บทสนทนาที่ดีนอกจากมีความสมจริง สอดคล้องกับฐานะและลักษณะนิสัยของตัวละครดังกล่าวแล้ว ยังจะต้องมีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่อง โดยการไต่บทสนทนาแทนการบรรยาย คือทำให้เรื่องดำเนินต่อไปได้รวดเร็วขึ้น และไม่น่าเบื่อกับการบรรยายที่ยืดยาวของผู้เขียน และมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านได้รู้จักตัวละครในเรื่อง ทั้งรูปร่างลักษณะ นิสัยใจคอ ยิ่งไปกว่านี้ยังมีส่วนช่วยให้เรื่องน่าอ่าน น่าสนใจ และมีชีวิตชีวาขึ้น โดยเฉพาะบทสนทนาที่คมคายและมีอารมณ์ขัน ในการเขียนบทสนทนาของตัวละคร จึงมีหลักอยู่ว่า นักเขียนที่ดีจะต้องทำให้ตัวละครพูดโดยตัวละครเอง อย่านำให้ผู้อ่านรู้สึกว่า นี่เป็นคำพูดของนักเขียน นักเขียนจะต้องมีอำนาจที่จะเข้าไปตั้งอยู่ในตัวละคร

พิจารณาหัวใจของตัวละคร จะต้องพูดภาษาของคนได้ทุกชนิด ซึ่งจะทำให้ตัวละครแยกออกจากกัน ไม่ใช่ตัวละครทั้งเรื่องพูดเหมือนกันหมด ตัวละครก็จะเป็นสิ่งที่มีชีวิตขึ้น

บทสนทนาโดยทั่วไปเป็นคำพูดระหว่างตัวละครสองตัวขึ้นไป แต่มีบทสนทนาอีกประเภทหนึ่งที่เป็นคำพูดของตัวละครเพียงตัวเดียว มีลักษณะเป็นการพูดเองเออเอง ที่เรียกว่า บทพูดเดี่ยว (Monologue) และถ้าเป็นการพูดในใจเรียกว่า บทพูดเดี่ยวในใจ (Interior Monologue) อาจเป็นความคิดคำนึง การรำพึงรำพัน การปรารภกับตัวเอง ศัพท์วรรณกรรมใช้ว่า กระแสสำนึก (Stream of Consciousness) บทสนทนาประเภทนี้มีปรากฏในนวนิยายทั่วไป ทั้งนวนิยายไทย และนวนิยายชาติต่าง ๆ

5. ฉากและบรรยากาศ ฉาก (Setting) ในนวนิยายและเรื่องสั้นยืมมาจากศัพท์การละคร เช่นเดียวกับคำว่า ตัวละคร แต่ฉากในนวนิยายและเรื่องสั้นต่างจากฉากบนเวทีละคร เพราะฉากได้แก่สิ่งแวดล้อมทั้งหมดของตัวละคร ไม่ใช่เฉพาะสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เราแลเห็นเมื่อเข้าไปชมการแสดงละครเท่านั้น ฉากจึงหมายถึงสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์หรือตัวละครแสดงพฤติกรรม เช่น นักเรียนทะเลาะวิวาทถึงขั้นชกต่อยกันในห้องเรียน ห้องเรียนก็คือฉาก ฉากใช้เป็นภูมิหลังในการเล่าเรื่องของผู้เขียน ฉากจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้นวนิยายมีความสมจริง

ส่วนบรรยากาศ หรือ Atmosphere คือ กลิ่น เสียง แสง สี และสัมผัสอื่น ๆ ที่สามารถทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์และความรู้สึกคล้อยตาม หรือเห็นภาพของเหตุการณ์และพฤติกรรมของตัวละครเด่นชัดขึ้น ดังนั้น การที่ให้อัดฉากและบรรยากาศที่สมจริงและสมเหตุสมผล ผู้เขียนจะต้องมีความรู้จริง และมีประสบการณ์เกี่ยวกับฉากและบรรยากาศที่จะใช้หรือบรรยายในฉากนั้น ๆ ประการสำคัญคือจะต้องไม่ผิดข้อเท็จจริง

ฉากและบรรยากาศที่ดีในนวนิยายจึงควรมีลักษณะสองประการ คือ สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และมีส่วนช่วยสร้างบรรยากาศในเรื่อง เช่น บ้านร้างที่มีใยแมงมุมจับอยู่ตามห้อง ฝุ่นจับหนาเตอะตามพื้นและผนังน่าจะเป็นบ้านที่น่ากลัว คือที่มีพายุ ฝนตกหนัก สมเป็นฉากและบรรยากาศของเหตุการณ์ร้าย อีกประการหนึ่งคือมีความถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง ฉากที่มีความถูกต้องตามสภาพภูมิศาสตร์และเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ จะช่วยส่งเสริมให้นวนิยายมีคุณค่าเพิ่มขึ้น ตรงกันข้ามจุดอ่อนของฉากในบางเรื่องจะทำให้เรื่องนั้นมีคุณค่าลดลง

สรุปได้ว่า โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา เป็นองค์ประกอบของนวนิยายอย่างสำคัญและขาดไม่ได้ องค์ประกอบของนวนิยายจะต้องปรากฏเป็นภาพ ทั้งพฤติกรรม ความรัก ความทุกข์ และความสุข ของตัวละครจะนำผู้อ่านเข้าสู่จินตนาการ สามารถให้ความเพลิดเพลินต่อผู้อ่าน นวนิยายจึงเป็นความนิยมจากประชาชน ซึ่งจะสามารถช่วยให้ผู้วิจัยมีแนวทางการศึกษาวิจัยนวนิยายในด้านองค์ประกอบของนวนิยายให้ชัดเจนมากขึ้น

2.3 นวนิยายและการวิจารณ์นวนิยายที่เลือกศึกษาวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ นวนิยาย 5 เรื่องที่นำมาวิจัย มีสาระสำคัญดังนี้

2.3.1 ลอดลายมังกร ของ ประภัสสร เสวิกุล

นวนิยายเรื่อง ลอดลายมังกร ของประภัสสร เสวิกุล ได้รับรางวัลชมเชยประเภทนวนิยาย จากการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2533 จึงได้รับความนิยมมาก

เรื่องลอดลายมังกรที่ประพันธ์โดย ประภัสสร เสวิกุล เป็นเรื่องที่ว่าด้วยเรื่องราวของชาวจีนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ประภัสสร เสวิกุล (2536 : กาน้ำ) ได้กล่าวว่า เรื่องราวของพ่อค้า – นักธุรกิจเชื้อสายจีนในเมืองไทยที่เริ่มต้นจาก “เสือผีนหมอนใบ” และการต่อสู้ชีวิตแบบดิ้นรนปากกัด トラบจนกระทั่งก้าวขึ้นมากุมเศรษฐกิจของประเทศไทยได้นั้น ยังคงเป็นตำนานที่เล่าลือสืบทอดกันมาอย่างไม่รู้จบ “ลอดลายมังกร” เป็นภาพจำลองชีวิตและงาน รวมทั้งการเติบโตและความเปลี่ยนแปลงทางรูปแบบธุรกิจของพ่อค้า – นักธุรกิจเชื้อสายจีนที่เกิดขึ้นประเทศไทยในช่วงระยะเวลา 40 กว่าปีที่แล้วจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามเบื้องหลังความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ขนาดนั้น ยังมีผู้คนอีกไม่น้อยที่เป็นกำลังสำคัญในการก่อร่างสร้างตัว ประสบความสำเร็จและความล้มเหลวโดยที่ได้ต่อสู้เพื่อก่อร่างสร้างตัวของเด็กหนุ่มจากแผ่นดินใหญ่ที่มีเพียง “เสือผีนหมอนใบ” อย่าง “นายเหลียง ลือพาณิชย์” อาจมีข้อเหมือนหรือแตกต่างจากเด็กหนุ่มชาวจีนรุ่นนั้นอีกนับพันคนที่รอนแรมข้ามน้ำข้ามทะเลมายึดเมืองไทยเป็นแหล่งทำมาหากิน แต่สิ่งสำคัญประการหนึ่งซึ่งผมอยากจะขอฝากไว้ในหนังสือเล่มนี้ก็คืออุดมคติในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจของนักการค้ารุ่นเก่าที่ยึดมั่นในหลักคุณธรรมและความกตัญญู ยิ่งกว่าการตัดดวงฉกฉวยผลประโยชน์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับวันแต่จะสูญสลายไปตามตัวบุคคลรุ่นนั้น

พัชรี วราศรัย ได้ศึกษานวนิยายไทยที่เสนอภาพสังคมคนจีนในเมืองไทย จำนวน 14 เรื่อง ในระยะปี พ.ศ. 2512 – 2533 โดยได้ศึกษาโครงเรื่อง ตัวละครเอก ฉาก ในนวนิยายเรื่อง ลอดลายมังกร ของ ประภัสสร เสวิกุล ในงานวิจัยดังกล่าวด้วย

ในด้านโครงเรื่อง พัทรี วราศรัย (2537 : 68) ได้กล่าวว่า โครงเรื่องรองในเรื่องนี้แตกต่างจากเรื่องอื่น ๆ เนื่องจากการลำดับเรื่องนั้นไม่เป็นไปตามลำดับเวลา โครงเรื่องรองเป็นเรื่องของลูกหลานของเหลียง โดยโครงเรื่องรองหนึ่งจะกล่าวถึงตัวละครตัวหนึ่ง บางครั้งมีการอธิบายถึงเหตุการณ์นั้นซ้ำอีก โครงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับลูกหลานของเหลียงนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเงินทองผลประโยชน์ทางธุรกิจ โครงเรื่องของแต่ละคนที่ประภัสสรนำมาเสริมนั้นจะแสดงชีวิตให้เห็นความขัดแย้งของคนเป็นคู่ เช่น นนทก์กับวี ชาญชัยกับนันทนา เป็นต้น ทั้งยังได้แทรกเหตุการณ์

บ้านเมืองในสมัยจอมพลสฤษดิ์ หรือเหตุการณ์ในสมัย 14 ตุลาคม 2516 เพื่อแสดงความคิดเห็นของชาวจีนที่มีต่อเหตุการณ์เหล่านี้ เป็นต้น

ในด้านตัวละคร พัชรี้ วราศรัย (2537 : 90 – 91) ได้ศึกษาตัวละครเอกชาย คือ เหลียง ลือพาณิชย์ ชาวจีนผู้เป็นนักสู้ทางธุรกิจ พบว่า ลักษณะของเหลียงเป็นคนที่มีความคิดเป็นแบบจีน นั่นคือ การแข่งขัน เหลียงจะให้ลูกทุกคนแข่งขันกันทำงาน ผลตอบแทนอยู่ที่การทำงานของแต่ละคน ทุกคนได้รับการฝึกหัดให้ช่วยงานของตระกูล

ผู้ประพันธ์ให้ตัวละครหนึ่งที่เป็นหลานเป็นคนเล่า และหลานคนนี้จะเรียกญาติพี่น้องด้วยสรรพนามตามที่เขามีความสัมพันธ์ด้วย และจะเล่าเท่าที่สังเกตเห็น ตัวผู้เล่าจะไม่มีบทบาทอะไร นอกจากเป็นผู้สังเกตการณ์เท่านั้น ดังนั้นเรื่องราวต่างๆ ของเหลียงจึงเหมือนเรื่องเล่าที่เล่าโดยหลานชายของเขาเอง ซึ่งได้อธิบายถึงรูปร่างหน้าตาของเหลียง ที่มีสภาพดั่งเช่นคนที่ทำงานหนัก และต่อสู้กับการแข่งขันทางธุรกิจมาตลอด

ส่วนอุปนิสัยของเหลียงนั้นจะเป็นคนที่มัธยัสถ์ เรียบง่าย พุคน้อย และไม่ชอบสูงลิ้งกับใคร และรู้จักคุณค่าของเงิน นอกจากนั้น เหลียงยังเรียกได้ว่าเป็นคนที่ใช้ชีวิตอยู่กับงาน ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดูโทรทัศน์ หรือทำอะไรที่เป็นเรื่องที่ทำให้เสียเวลาทำงาน ชีวิตการทำงานของเหลียงยังสามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคสร้างตัว ยุคสร้างงาน และยุคสร้างคน ยุคสร้างตัวนั้นเริ่มจากเหลียงอพยพเดินทางมาจากเมืองจีน จนถึงขึ้นสร้างโรงงานทอผ้า ยุคสร้างงานอยู่ในระยะที่ขยายกิจการต่างๆ ออกไปอย่างมากมาย ส่วนยุคที่เหลียงเริ่มถอนตัวออกจากการบริหารงานโดยปล่อยให้ลูกหลานและคนภายนอกเข้ามาทำหน้าที่แทน เหลียงมักจะสอนให้ลูกหลานรู้จักค่าของเงิน ไม่ใช่จ่ายเงินฟุ่มเฟือย

ในด้านฉาก พัชรี้ วราศรัย (2537 : 100 – 102) ได้กล่าวว่า เรื่องลวดลายมังกรนี้มีได้เน้นที่ฉากซึ่งเป็นภูมิประเทศ แต่เน้นฉากที่เป็นรูปฉากการทำงาน ฉากความสัมพันธ์ของนายจ้างกับลูกจ้าง และฉากเหตุการณ์ภายในครอบครัว

2.3.2 แก๊งตีตระกูลช่ง ของ เพ็ญศิริ

แก๊งตีตระกูลช่ง เป็นงานเขียนของเพ็ญศิริ เป็นนวนิยายที่พูดถึงเรื่องของ “ตระกูลช่ง” ซึ่งเป็นตระกูลหนึ่งในเขาวราช นวนิยายเรื่องนี้ได้นำไปทำเป็นละครโทรทัศน์ในช่อง 3 และได้รับความนิยมมาก สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม กรู๊ป (2549 : คำนำสำนักพิมพ์) ได้กล่าวว่า เมื่อนึกถึงเขาวราชก็ให้คิดถึงทองคำเนื้อดี การเชิดสิงโตอันเร้าใจ ระทึกไปด้วยกัมปนาทแห่งเสียงกลอง หลากผู้หลาย นาม และหลายตระกูลอันยิ่งใหญ่ก่อฟ้าเมืองไทยก่อเกิดที่นี่ สิ่งที่เสียแล้วก็เสียไป แต่ที่ยังอยู่ต้องรักกันให้มั่น คนเราเสียสิ่งใด ก็มักได้สิ่งหนึ่งมาทดแทนเสมอ ไม่มีใครเสียทั้งหมด เช่นเดียวกับไม่มีใครจะได้ทุกอย่างได้คนเดียว

2.3.3 โต้แย้งกลีบสุดท้าย ของ กานติมา

นวนิยายเรื่อง โต้แย้งกลีบสุดท้าย ของ กานติมา ได้รับความนิยมนมาก และได้นำไปทำเป็นละครโทรทัศน์ในช่อง 3

โต้แย้งกลีบสุดท้าย เป็นผลงานของ กานติมา เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวคนจีน คนจีนนับถือมีลูกชาย เพราะว่าลูกชายจะขยันทำงาน กตัญญู อยู่กับครอบครัวเป็นผู้สืบสกุล กานติมา กล่าวไว้ในหนังสือ โต้แย้งกลีบสุดท้าย (2551 : คำนำ) ว่า ชื่อเรื่อง "โต้แย้งกลีบสุดท้าย" นี้หากฟังเผินๆ จะให้ความรู้สึก เศร้า จบสิ้น ไม่มีอีกแล้ว แต่ความจริงในความหมายของผู้เขียนแล้วสุดท้ายเหลืออยู่คือ ผู้ที่เหมาะสม ผู้ที่คู่ควร และสัญลักษณ์ดอกโบตั๋นนี้คงเป็นอื่นไปไม่ได้ นอกจากเรื่องของคนจีน ผู้เขียนมิใช่ "ตึงหนั่งเกี้ยว" แต่มักจะคิดพล็อตนวนิยายออกมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวคนจีนหลายเรื่อง อาจเป็นเพราะมีปรัชญาชีวิตที่น่าสนใจ ในขณะเดียวกัน คนจีนก็มีความเชื่อมาแต่โบราณที่ยากจะมีใครมาเปลี่ยนแปลงความเชื่อนั้นได้ ไม่ว่าจะยุคใดสมัยใด นั่นคือเรื่องการมีลูกชายคนแรกและมีหลายคนก็จะเชื่อกันว่าเป็นพรวิเศษที่ฟ้าประทานมาให้ เพราะลูกชายจะขยันทำงาน กตัญญู อยู่กับครอบครัว เป็นผู้สืบสกุล ส่วนการมีลูกสาวคนแรกหรือทั้งบ้านมีแต่ลูกสาวนั้นถือว่าฟ้าลงโทษให้ไร้ผู้สืบสกุล ลูกสาวไม่รักครอบครัว ออกเรือนแล้วก็เป็นคนอื่น จากความเชื่อนี้ทำให้ผู้เขียนเกิดแรงบันดาลใจให้เกิดพล็อตเรื่อง ผู้เขียนมิได้เป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษทางด้านใด ดังนั้นการเขียนนวนิยายเรื่องนี้จึงใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทั้งจากการอ่านและจากการบอกเล่าของผู้ใหญ่ที่เคารพนับถืออีกหลายท่านที่มีได้เอ่ยนาม มาประกอบกับจินตนาการ และสิ่งที่ผู้เขียนสมมติขึ้นมา เพื่อให้นวนิยายดำเนินเรื่องไปตามโครงเรื่องจากต้นจนอวสาน ผู้เขียนมิได้หวังผลที่จะเปลี่ยนทัศนคติความเชื่อของผู้ใด หวังเพียงความบันเทิงและอ้อมเอมใจของผู้อ่านที่ให้การสนับสนุนนวนิยายเรื่องนี้

สำนักพิมพ์เพื่อนดี (2551 : คำนำ) กล่าวว่า มีลูกชายก็เหมือนกับสวรรค์ประทานพร มีลูกสาวกลับเหมือนฟ้าดินลงโทษ เป็นความเชื่อของครอบครัวชาวจีน นวนิยายเรื่อง โต้แย้งกลีบสุดท้าย ก็พูดถึงความเชื่อและค่านิยมต่างๆ ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน

2.3.4 โต้แย้ง ของ วรภา

นวนิยายเรื่อง โต้แย้ง ของ วรภา ยังนำไปทำเป็นละครโทรทัศน์ในช่อง 7 ได้รับความนิยมนมาก

นวนิยายเรื่อง โต้แย้ง เป็นผลงานของวรภา กล่าวถึงชีวิตคนหลายคนในย่านการค้าที่มีชื่อเรียกว่า โต้แย้ง สำนักพิมพ์พิมพ์คำ (2551 : คำนำ) กล่าวว่า นวนิยาย โต้แย้ง เป็นนวนิยายที่พูดถึงการสู้กับชีวิต และแสดงให้เห็นว่า ความฝัน เป็นสิ่งสามารถคิดฝันและเป็นจริงได้ แต่ต้องต่อสู้กับเกมชีวิตอย่างหนักหนา

วราภา สร้าง นวนิยาย โป้เบ๊ และ เปี้ยก ซึ่งเป็น "เงา" ของคนใกล้ชิด ร้อยเรียงกับ เหตุการณ์ที่เป็นประสบการณ์จริงกว่าห้าสิบเบอร์เซนในยุคจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผสานกับ จินตนาการ เกิดเป็นนวนิยายที่มีความสมจริง จนผู้อ่านมีอารมณ์ร่วมไปกับเหตุการณ์และ พฤติกรรมของตัวละครต่าง ๆ จนเสมือนเป็นญาติคนหนึ่ง

2.3.5 อาปา ของ จิตรา ก่อนันทเกียรติ

จิตรา ก่อนันทเกียรติ เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนและวัฒนธรรมจีนมาก และมีผลงานด้านนี้หลายเล่ม เรื่อง อาปา ก็เป็นงานเขียนของท่านที่กล่าวถึง เรื่องราวการต่อสู้ชีวิต และประสบการณ์ต่างๆ ที่ล้วนเป็นข้อคิดและคำสอนที่สืบทอดมารุ่นต่อรุ่น การนำเสนอเรื่องราว ประหนึ่งตั้งการบันทึกประวัติศาสตร์ของลูกหลานชาวจีนเชื้อสายหมอนไบ ผ่านตัวละครหลักใน รุ่นพ่อแม่ซึ่งล้วนมีตัวตนอยู่จริง สะท้อนถึงความเหนียวแน่นกล้าปาก ความวิริยะอุตสาหะของ การต่อสู้ชีวิต และการก่อสร้างตัวจนสามารถยืนหยัดได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนและประสบ ความสำเร็จ

จิตรา ก่อนันทเกียรติ (2551 : คำนำ) กล่าวว่า สารนิยายเรื่องอาปานี้ เป็นการถ่ายทอด เรื่องราวของการต่อสู้ชีวิตของรุ่น “พ่อ” ของลูกหลานจีน และที่มีบรรพบุรุษที่สร้างเนื้อสร้าง ตัวอย่างเชื้อสายหมอนไบ โดยเรื่องราวในหลายบทเป็นการยืมฉากจากชีวิตจริง ไม่ต่ำกว่า 30 ชีวิต มาเรียบร้อยเป็นเรื่องราว กลั่นออกมาเป็น 7 ตัวละครหลัก ซึ่งล้วนให้มุมมองและแง่คิดในการผ่านพ้น ปัญหาชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการพลิกผันเปลี่ยนแปลงของโชคชะตา แต่กระนั้นก็ยัง สอดแทรกวัฒนธรรมและความคิดของคนจีนไว้ประหนึ่งความรู้ ที่เรียบร้อยผ่านถ้อยคำสละสลวย ให้นำหนังสือ สารนิยายที่นำอ่านอีกเล่มหนึ่ง”

จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจรรณวนิยายทั้ง 5 เรื่องที่เลือกในการวิจัยครั้งนี้ ทำให้เห็นว่านวนิยายทั้ง 5 เรื่องได้นำเสนอชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยเชื้อสายจีน ทำให้ผู้อ่านได้ รู้จักชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนในช่วงก่อสร้างสร้างตัว ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ยังได้นำผู้อ่านไปสู่แง่คิดต่าง ๆ โดยรวมแล้ว คือสอนให้ผู้อ่านจงคิดดี ปฏิบัติดี และมีคุณธรรม

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

วรรณกรรมเป็นผลผลิตทางความคิดของกวีอันเกิดจากการสังมประสบการณ์ในการใช้ ชีวิตอยู่ในสังคม วรรณกรรมประพันธ์ขึ้นโดยคนในสังคม ย่อมได้ถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ

และอุดมการณ์ของผู้เขียนออกมาโดยปริยาย ได้แสดงภาพจริงในสังคมอย่างละเอียด เช่น สะท้อน ปัญหาของสังคม การเมือง ประเพณีและวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภาษา ศิลปะ วรรณกรรม อาหาร ศาสนา ทักษะคติ ความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ และวรรณกรรมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสังคม ได้ส่งผลกระทบต่อต่างๆ ต่อผู้อ่านในสังคม จึงมีผู้วิจัยจำนวนมากไม่น้อยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง วรรณกรรมกับสังคม ผู้วิจัยได้รวบรวมมาดังต่อไปนี้

นัยนา ครุฑเมือง (2547) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ล้านนา : ภาพสะท้อน การเมืองและสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพการเมืองและสังคมล้านนาที่ปรากฏ ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ล้านนาสมัยพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์จนถึงสมัยพลตรี เจ้าแก้วนารัฐ โดยศึกษาจากนวนิยายเรื่อง เจ้าจันทน์หม่อม นิราศพระธาตุนิรันธร์แขวน ของ มาลา คำจันทร์ รากนครา ของ ปิยะพร ศักดิ์เกษม ทักษัน 1902 ของ พ. วังน่าน เวียงแก้วฟ้า และหนึ่งฟ้าดิน เดียว ของกฤษณา อโศกสิน จากการศึกษาพบว่าในด้านการเมืองผู้ประพันธ์ได้นำเสนอภาพ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในอาณาจักรล้านนากับสยาม พม่า และมหาอำนาจตะวันตก ตั้งแต่ยุค ที่ล้านนาเป็นประเทศราชของสยามจนถึงช่วงเวลาที่เปลี่ยนเป็นระบอบการปกครองแบบมณฑล เทศาภิบาล ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นภาพการรวมอาณาจักรล้านนาเข้ากับสยามผู้ประพันธ์มีทัศนคติต่อ การรวมดินแดนล้านนาแตกต่างกัน ผู้ประพันธ์ที่เป็นคนนอก วัฒนธรรมล้านนาเช่น กฤษณา อโศกสิน และปิยะพร ศักดิ์เกษม มีมุมมองที่เห็นด้วยกับการรวมดินแดนล้านนาเข้าเป็นส่วนหนึ่ง ของสยาม ส่วนผู้ประพันธ์ที่มีถิ่นกำเนิดในล้านนาเช่น มาลา คำจันทร์ และพ.วังน่านมีมุมมองที่ แตกต่างออกไป ในมุมมองของมาลา คำจันทร์ สยามเป็น ผู้รุกรานดินแดนล้านนาและเข้ายึด อำนาจจากผู้นำท้องถิ่น ส่วน พ.วังน่านได้ชี้ให้เห็นปฏิกริยาการต่อต้านอำนาจรัฐบาลสยามของ ชาวล้านนา

ในด้านสังคม ผู้ประพันธ์ให้เห็นภาพความสัมพันธ์ภายในสังคมของชาวล้านนาในมิติของ ชนชั้นและสถานภาพทางเพศ โดยมีโครงสร้างทางสังคม คติความเชื่อ ค่านิยม และ ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นปัจจัยกำหนดบทบาทและหน้าที่ของคนในสังคม นอกจากนี้ ภาพลักษณ์ของสตรีล้านนาที่เป็นผู้หญิงเก่งและแกร่งส่วนหนึ่งมาจากสภาพสังคมที่เอื้อให้สตรีมี บทบาทสำคัญทั้งในครอบครัวและสังคม และอีกส่วนหนึ่งมาจากทัศนคติของผู้ประพันธ์ที่เป็นสตรี ในยุคปัจจุบัน ตัวละครสตรีล้านนาจึงปรากฏลักษณะของผู้หญิงยุคปัจจุบัน อยู่ด้วย

ไพบุลย์วรรณ จิตพัฒนกุล (2548) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาพสะท้อนของวัฒนธรรมไทยจาก วรรณกรรมซีไรต์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้านวัฒนธรรมไทยจากวรรณกรรมซีไรต์ ผลการศึกษา พบว่า วรรณกรรมซีไรต์สะท้อนภาพทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและมีคุณค่า ผู้วิจัยได้จำแนก วัฒนธรรมเป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย อาหาร และยานพาหนะ
2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่
 - 2.1 วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ได้แก่ สถาบันครอบครัว การศึกษา และการรักษาพยาบาล
 - 2.2 วัฒนธรรมทางจารีตประเพณี ได้แก่ ประเพณี ค่านิยม
 - 2.3 วัฒนธรรมทางศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ สถาปัตยกรรม หัตถกรรมพื้นบ้าน เพลง เครื่องดนตรี การแสดง (นาฏกรรม) วรรณคดี นิทานพื้นบ้าน และกีฬา
 - 2.4 พิธีกรรมต่าง ๆ

วรรณกรรมที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นภาพทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและมียุคค่าในสังคมไทย ทำให้เห็นมุมมองของนักปราชญ์ นักเขียน และกระแสการบริโภคสื่อและสาระในสังคมไทย

จากงานวิจัยของไพบุตย์วรรณ จิตพัฒนกุล พบว่า วรรณกรรมไทยนั้น จะแสดงให้เห็นภาพสังคมและภาพวัฒนธรรมของผู้เขียนหรือกวีที่ดำรงชีวิตอยู่ เนื่องจากผู้เขียนหรือกวีไม่ได้อยู่คนเดียวตามลำพัง ซึ่งต้องได้รับอิทธิพลจากสังคมที่เขาดำรงชีวิตอยู่ด้วย นอกจากวรรณกรรมสะท้อนภาพทางด้านสังคมและวัฒนธรรมแล้ว ยังมีวรรณกรรมสะท้อนภาพการเมืองไม่น้อยปรากฏในวรรณกรรมไทย

ไพโรจน์ บุญประกอบ (2526 : 98) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง วิเคราะห์เรื่องสั้นแนวการเมืองและสังคมในช่วง 14 ตุลาคม 2516 – 6 ตุลาคม 2519 เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นความสัมพันธ์ของแนวความคิดทางการเมืองและสังคมที่ปรากฏในเรื่องสั้นกับสภาพทางการเมืองและสังคม ในช่วง 14 ตุลาคม 2516 – 6 ตุลาคม 2519 ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับสภาพสังคมนั้น ผู้วิจัยได้แยกการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เป็นสามด้าน คือ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และค่านิยม

ในด้านเศรษฐกิจ เนื้อหาเรื่องสั้นในช่วง 14 ตุลาคม 2516 – 6 ตุลาคม 2519 ได้สะท้อนภาพความยากจน การมีชีวิตอยู่อย่างคนแค้นของชาวนาและกรรมกร ซึ่งเป็นกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ที่สุดของประเทศ และเป็นกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยของประเทศด้วย

ในด้านวัฒนธรรม เรื่องสั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพทางวัฒนธรรมของสังคม ส่วนหนึ่งแสดงออกในลักษณะความสัมพันธ์ของตัวละคร โดยเฉพาะเรื่องสั้นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตคนชนบทจะแสดงวิถีชีวิตในบางแง่ที่เกิดเพราะวัฒนธรรมของสังคมชนบท

ในด้านค่านิยม ค่านิยมมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด ค่านิยมบางอย่างอาจกลายมาเป็นแกนของวัฒนธรรม ซึ่งทำให้ประชาชนมีวิถีชีวิตไปตามนิยมนั้น ๆ (อานนท์ อากาภิรม 2519 : 106) ดังนั้น เรื่องสั้นแต่ละเรื่องที่สะท้อนภาพวัฒนธรรมของสังคมในด้านต่าง ๆ จึงมักเป็นเรื่องสั้นที่เมื่ออ่านอย่างพิถีพิถันแล้วจะมองเห็นค่านิยมบางประการที่คนในสังคมยึดถืออยู่ด้วย

ค่านิยมและวัฒนธรรมที่มีผลให้คนยอมจำนน ยอมรับสภาพความเสียเปรียบของตนโดยไม่ต่อสู้ดิ้นรน เป็นประโยชน์ต่อผู้มีอำนาจ ผู้ถือครองอำนาจรัฐ และนายทุน และมีส่วนสำคัญที่ทำให้การปกครองระบบทุนนิยมเผด็จการอันเป็นประโยชน์สำหรับคนกลุ่มน้อยที่ได้เปรียบดำรงอยู่ได้ นักเขียนเรื่องสั้นจึงมีทางเสียดทานค่านิยมและวัฒนธรรมดังกล่าว จนถึงการเสนอให้ขจัดค่านิยมและวัฒนธรรมนั้นๆ เสีย เพื่อสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมใหม่อันเป็นประโยชน์ต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่อย่างแท้จริง

สุมนา ประสิทธิ์พันธ์ (2541) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง บันเทิงคดีขนาดสั้นของไทย ช่วง พ.ศ. 2417-2453 : ภาพสะท้อนและบทบาทที่มีต่อสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาวิเคราะห์หับันเทิงคดีขนาดสั้นของไทยช่วง พ.ศ. 2417 - พ.ศ. 2453 ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลส่วนหนึ่งที่ปรากฏในบันเทิงคดีขนาดสั้นในช่วงเวลานี้เป็นข้อมูลจริง มีภาพสะท้อนของสังคมปรากฏอยู่สี่ด้าน คือ ด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา ด้านสังคม และด้านการปกครอง สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในระบบราชการ มีการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน และสภาที่ปรึกษาส่วนพระองค์ของพระมหากษัตริย์ การปฏิรูปหน่วยงานราชการต่างๆ ด้านเศรษฐกิจได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการประกอบอาชีพของคนในสมัยนั้น ซึ่งเป็นอาชีพของคนในเมืองหลวง มากกว่าคนในชนบท อาชีพที่ถือว่ามีเกียรติมากที่สุดคือ การรับราชการ ด้านการศึกษาสะท้อนให้เห็นการขยายตัวทางการศึกษา บุคคลในสังคมมีโอกาสเข้ารับการศึกษามากขึ้นและเท่าเทียมกัน นิยมไปศึกษาต่างประเทศเพื่อรับความรู้ใหม่ ด้านสังคมสะท้อนภาพการรับวัฒนธรรมตะวันตกและความขัดแย้งระหว่างผู้ที่ซึมซับในวัฒนธรรมใหม่กับผู้ที่ยังยึดมั่นในวัฒนธรรมเก่า

บันเทิงคดีขนาดสั้นมีบทบาทต่อสังคม 3 ด้าน คือ บทบาทในการบันทึกเหตุการณ์ทางสังคม มีการอ้างอิงถึงบุคคลและเหตุการณ์จริงในขณะนั้น บทบาทการวิจารณ์สังคม มีการวิจารณ์การทำงานของข้าราชการ ความประพฤติของสงฆ์บางรูป และบทบาทที่สามคือบทบาทในการให้ข้อคิดซึ่งเป็นบทบาทที่ปรากฏมากที่สุด ผู้เขียนได้สอดแทรกความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านต่างๆ ในสังคมซึ่งรวมถึงการเลือกรับวัฒนธรรมตะวันตก การเลือกคู่ครอง บันเทิงคดีขนาดสั้นของไทยเหล่านี้นับว่า มีคุณค่าต่ออวสานกรรมไทยและสังคมไทยเป็นเป็นอย่างยิ่ง เพราะมิได้มุ่งเน้นเพียงความบันเทิงเรีงรมย์เท่านั้น หากแต่ได้สะท้อนภาพของสังคมในยุคหนึ่งและยังมีบทบาทที่สำคัญต่อสังคมอีกด้วย

ปิ่นอนงค์ อ่ำปะละ (2548) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายของโบทันตามแนวทฤษฎีวิเคราะห์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในนวนิยายของโบทัน ผู้วิจัยศึกษาจากนวนิยาย 9 เรื่องของโบทันที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในช่วงปี พ.ศ. 2535 – 2540 โดยวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิดทางทฤษฎี วิเคราะห์จากคำ ประโยค ผ่านตัวละคร ฉาก

บทสนทนาและโครงเรื่อง ใน 5 ด้าน คือ ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว การศึกษา ชีวิตความเป็นอยู่ และปัญหาสังคม ได้พบว่า การสะท้อนภาพสังคมใน นวนิยายของโบทันจะสะท้อนภาพสังคมในเมืองหลวง เนื่องจากโดยสภาพสังคม สังคมเมืองหลวงเป็นศูนย์กลางของความเจริญ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เป็นตัวกำหนดให้คนในสังคมต้องต่อสู้ คดิรน แข่งขัน ปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตปรับเปลี่ยนตัวเองตามค่านิยมที่สังคมเป็นตัวกำหนดเพื่อให้ทันต่อยุคสมัยและไม่รู้สึกแปลกแยกกับคนส่วนใหญ่ในสังคม

โบทัน มีการนำเสนอภาพสะท้อนสังคมอย่างตรงไปตรงมาด้วยการใช้ภาษาที่สื่อชัดเจน เข้าใจง่าย เพื่อต้องการให้ผู้อ่านได้รับรู้มุมมองชีวิตคนในหลายรูปแบบที่เกิดขึ้นในสังคมจริง ผ่านการถ่ายทอดและผูกเรื่องราวได้อย่างลงตัว ทั้งนี้ การนำเสนอภาพสะท้อนสังคมตามจริง โบทันเน้นให้เห็นว่า หากคนในสังคมใช้ด้านใดด้านหนึ่งเป็นจุดยืนของชีวิต จะเป็นปัจจัยสำคัญนำไปสู่ปัญหาทุกด้านที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำดังกล่าว อย่างที่เลี่ยงไม่ได้ และโบทันยังได้ใช้ภาพสะท้อนและทัศนะส่วนตัวกล่าวถึงภาพสะท้อนด้านต่าง ๆ ส่วนใหญ่ผ่านทางตัวละครทั้งด้านความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม ถ่ายทอดสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมให้ผู้อ่านรับทราบเพื่อเป็นแนวทางให้ศึกษาและชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป เห็นได้ว่า นวนิยายกับสังคมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน สภาพสังคมนั้น ๆ ทำให้โบทันประพันธ์นวนิยายขึ้น และนวนิยายที่โบทันประพันธ์ขึ้นนั้นก็ได้อธิบายภาพสังคมที่โบทันอยู่ และที่สำคัญคือ นวนิยายดังกล่าวได้ให้แนวคิดและทางชี้แนะในการแก้ไขปัญหาให้กับผู้อ่านอีกด้วย

สรุปได้ว่า วรรณกรรมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกันมาก วรรณกรรมประพันธ์ขึ้นโดยคนในสังคม วรรณกรรมแต่ละรูปแบบมีกลวิธีนำเสนอเรื่องแตกต่างกันไป มีเนื้อหาและวัตถุประสงค์แตกต่างกันตามบริบทของยุคสมัยหรือรสนิยมของผู้อ่าน ย่อมได้ถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ และอุดมการณ์ของผู้เขียนออกมาโดยปริยาย ได้แสดงภาพจริงในสังคมอย่างละเอียด เพราะววรรณกรรมเกิดจากผู้เขียน ประสบการณ์ต่างๆ ของผู้เขียนก็มาจากวิถีชีวิตในสังคม

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานวนิยาย

นวนิยายเกิดขึ้นจากสังคม สามารถสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมของผู้เขียนที่ดำรงชีวิตอยู่ และผู้เขียนจะให้แนวคิดและชี้แนวทางให้กับคนในสังคมผ่านนวนิยาย ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับนวนิยายในด้านต่าง ๆ ดังนี้

จิระนิตย์ วิมุตติสุข (2550) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการใช้วรรณคดีไทยและวรรณกรรมพื้นบ้านในนวนิยายของแก้วแก้ว เพื่อศึกษานวนิยายของแก้วแก้วที่ปรากฏอิทธิพลจากวรรณคดีไทยและ

วรรณกรรมพื้นบ้านตลอดจนกลวิธีที่แก้วเก้าใช้ในการนำวรรณคดีเหล่านั้นมาสร้างสรรค์นวนิยาย รวมทั้งสิ้น 13 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ในการสร้างสรรค์จินตนิยายส่วนใหญ่ แก้วเก้าใช้วรรณคดีไทยในปริมาณมากกว่าวรรณกรรมพื้นบ้านอย่างเห็นได้ชัด นวนิยายของแก้วเก้ามีลักษณะเป็นจินตนิยาย กล่าวคือ เป็นนวนิยายที่มีเรื่องราวส่วนหนึ่งเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือตัวละครที่มีลักษณะเหนือธรรมชาติ หรือเหตุการณ์ที่ไม่อาจเกิดขึ้นได้ในโลกของความเป็นจริง มีการใช้ฉากบางตอนเป็นดินแดนที่ไม่มีอยู่จริงในโลกมนุษย์ โดยที่ลักษณะดังกล่าวนี้ ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีไทยและวรรณกรรมพื้นบ้าน ในขณะที่เดียวกันเรื่องราวดังกล่าวก็ผสมผสานกับเหตุการณ์ในโลกปัจจุบันได้อย่างกลมกลืน และยังมีเหตุการณ์บางส่วนและตัวละครบางตัวในโลกปัจจุบันที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีไทยและวรรณกรรมพื้นบ้านด้วยเช่นกัน

ชุตินา นากเสวี (2524) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง วิเคราะห์นวนิยายของ ว.ณ ประมวญมารคโดยมีความมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์นวนิยายของ ว.ณ ประมวญมารคในด้านเนื้อเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และลักษณะเฉพาะในด้านการใช้สำนวนโวหาร รวมทั้งวิเคราะห์พระบุคลิกภาพและประสบการณ์ของ ว.ณ ประมวญมารค ที่สะท้อนในนวนิยาย ตลอดจนวิเคราะห์สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยนั้น ผลการวิจัยพบว่านวนิยายของ ว.ณ ประมวญมารค มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความรักและชีวิตครอบครัว โครงเรื่องจะแสดงให้เห็นความขัดแย้งของตัวละครเอกในเรื่องของความรัก แก่นเรื่องจึงเสนอแนวคิดให้มีความอยากและมั่นคงต่อการเผชิญอุปสรรค มีวิจารณ์ญาณในการเลือกคู่ และระมัดระวังในการดำเนินชีวิต ตัวละครมีลักษณะสมจริง บทสนทนาเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและอารมณ์ของตัวละครทำให้เรื่องมีความสมจริงยิ่งขึ้น การเสนอฉากให้รายละเอียดที่ของฉากต่างประเทศมากกว่าฉากในประเทศ กลวิธีในการแต่งมีหลากหลายวิธีช่วยให้เรื่องเป็นไปอย่างน่าสนใจ การใช้คำและสำนวน โวหารส่วนใหญ่มีลักษณะเรียบง่ายแต่ก่อให้เกิดโนภาพแก่ผู้อ่าน ในเหตุการณ์บางตอนจะปรากฏอารมณ์ขันสอดแทรกอยู่ การบรรยายหรือพรรณนาความ จะมีการสอดแทรกบทร้อยกรองและร้อยแก้วของนักประพันธ์คนอื่น ๆ เข้าไว้บ้าง บุคลิกภาพและประสบการณ์ของผู้แต่งกับนวนิยายมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในด้าน เนื้อเรื่อง ฉาก ตัวละคร และบทสนทนา สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตัวละครในเรื่องแสดงถึงการยอมรับอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตก

นริศรา โหระโซ (2546) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง วิเคราะห์ความขัดแย้งในนวนิยายของทมยันตี เพื่อศึกษาความขัดแย้งเฉพาะเป็นรายเรื่อง ความขัดแย้งที่เป็นภาพรวมในนวนิยายของทมยันตี รวมทั้งศึกษาลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของความขัดแย้ง เพื่อพิจารณาและตีความความขัดแย้งในแง่การสะท้อนภาพความเป็นไปของสังคมไทยที่ปรากฏในนวนิยายของทมยันตีโดยศึกษาจากนวนิยายจำนวน 13 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งปรากฏมากที่สุดคือ ความขัดแย้งระหว่าง

มนุษย์กับมนุษย์ รองลงมาคือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม ความขัดแย้งภายในใจตัวละคร และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติตามลำดับ ส่วนความขัดแย้งที่ปรากฏอยู่น้อยที่สุดคือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และไม่มีนวนิยายเรื่องใดที่มีความขัดแย้งที่เป็นลักษณะเฉพาะ โดยไม่ปรากฏความขัดแย้งร่วมกับนวนิยายเรื่องอื่น ๆ และผู้วิจัยยังพบว่า เมื่อพิจารณาและตีความขัดแย้งในแง่การสะท้อนสภาพความเป็นของสังคมไทยที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายจะพบภาพสะท้อนสังคมด้านต่าง ๆ

สุวิมล อิศระธนาชยกุล (2546) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความคิดทางการเมืองในวรรณกรรมไทย : กรณีนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความคิดทางการเมืองที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ผลการวิจัยพบว่า ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นทั้งนักเขียนและนักการเมืองที่ได้รับความนิยมมากคนหนึ่ง การศึกษา งานของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงต้องศึกษาบริบททางการเมืองในขณะนั้นด้วย เพราะความคิดทางการเมืองที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แสดงออกมาในงานเขียนก็ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลจากการเมืองที่แวดล้อมตัวท่านในขณะนั้น นวนิยายสี่แผ่นดินให้เห็นถึงความคิดทางการเมืองแบบกษัตริย์นิยมผ่านตัวละครที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีความรู้สึกต่อต้านกลุ่มผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ในขณะเดียวกันยังแสดงให้เห็นถึงความคิดทางการเมืองแบบอนุรักษนิยมที่ให้ความสำคัญกับประเพณี ไม่ค่อยเห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลง และมีการรำลึกอดีตอันรุ่งโรจน์แทรกอยู่ในนวนิยายด้วย ความคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดิน ทั้งความคิดแบบกษัตริย์นิยมและความคิดแบบอนุรักษนิยมที่เชิดชูประเพณี ถือเป็นความคิดค่อนข้างเด่นชัดของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดินก็ได้ทำหน้าที่ของมันอย่างประสพผลสำเร็จในการสอดแทรกความคิดเหล่านี้ให้แก่ผู้อ่าน เพื่อเรียกคะแนนคืนให้กับสถาบันพระมหากษัตริย์และกลุ่มเจ้านายอย่างได้ผล

วันจรัตน์ เดชวิสัย (2544) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง วิเคราะห์ตัวละครที่มีพฤติกรรมเป็นปัญหาทางสังคมในนวนิยายของทมยันตีโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ตัวละครที่มีพฤติกรรมเป็นปัญหาทางสังคมในนวนิยายของทมยันตีในแง่ของบุคลิกภาพด้านพฤติกรรมตัวละคร ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อวรรณกรรมและผลกระทบของพฤติกรรมตัวละครที่มีปัญหาทางสังคม ซึ่งปรากฏผลดังนี้ บุคลิกภาพด้านพฤติกรรมตัวละคร ทางกาย มีรูปร่างหน้าตาดี มีบุคลิกภาพที่สง่างามและเป็นที่น่าสนใจต่อผู้ที่พบเห็นและเป็นที่น่าสนใจต่อเพศตรงข้ามทุกตัว ทางสติปัญญา ตัวละครเอกส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีเพียง 2 ตัวเท่านั้นคือ นารดและมธุสรเป็นตัวละครที่จบในระดับปริญญาตรี ซึ่งระดับการศึกษาไม่ได้เป็นเครื่องชี้วัดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางสังคม ส่วนด้านการเรียนรู้ ตัวละครทุกตัวจะมีศักยภาพในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ สูง ฉลาดมีไหวพริบ สามารถใช้

วิจารณ์ญาณในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และมีความถนัดทางงานศิลปะทางจิตใจ จะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ทิฐิคืออริ้น มีความกตัญญู ชอบใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ นอกจากนี้ตัวละครเอกหญิงจะมีความเป็น “ทวิลักษณ์” คือ เป็นกุลสตรีและเป็นสตรียุคใหม่ ตัวละครเอกชายจะมีรูปลักษณ์ที่ชอบเอาเปรียบสตรี ขาดคุณธรรม ทางด้านอารมณ์ มีลักษณะวุฒิภาวะทางอารมณ์ต่ำ ไม่ร่าเริงสดใส เก็บกด และมีลักษณะทางอารมณ์ มีลักษณะไม่มั่นคงอ่อนไหวง่าย นอกจากนี้บุคลิกภาพทางกาย ทางสติปัญญาไม่ปรากฏว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางสังคมของตัวละครมากนักมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมดังกล่าวอยู่บ้าง แต่สภาพทางจิตใจ อารมณ์ มีผลต่อพฤติกรรมตัวละครในการปรับตัวที่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะวุฒิภาวะทางอารมณ์ตึงเครียด เก็บกด หรือลักษณะของความถือมั่นยึดมั่น ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสืบเนื่องให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางสังคมทั้งสิ้น

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและผลกระทบของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางสังคมในนวนิยายของทมยันตี ปรากฏว่าตัวละครที่เป็นปัญหาทางสังคมในด้านต่าง ๆ นั้น มีมาจากอิทธิพลของสภาพครอบครัวการอบรมเลี้ยงดู เป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้ตัวละครมีพฤติกรรมเป็นปัญหาทางสังคม โดยเฉพาะสภาพครอบครัวแตกแยกและการอบรมเลี้ยงดูที่เข้มงวดในเรื่องความประพฤติ ส่วนทางด้านสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกื้อหนุนให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากยิ่งขึ้น อันได้แก่ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การเลียนแบบพฤติกรรมผู้อื่นหรือการได้รับตัวอย่างที่ไม่ดีจากผู้ใหญ่ ความขัดแย้งในด้านวัฒนธรรมสำหรับความต้องการส่วนบุคคลมาจากความต้องการความรักและกิเลสต่าง ๆ อันสืบเนื่องมาจากอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูเป็นสำคัญ ผลกระทบจากพฤติกรรมตัวละครที่มีพฤติกรรมเป็นปัญหาทางสังคมที่มีต่อตนเองจะพบว่าเป็นไปตามวิบากกรรมที่ตนได้กระทำ ผลกระทบต่อผู้อื่นและสังคมส่วนใหญ่เป็นการสร้างปัญหาความวุ่นวายให้แก่ครอบครัวและผู้อื่น ได้รับความเดือดร้อน อันเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สังคมขาดระเบียบและส่งผลสืบเนื่องให้สภาพสังคมเสื่อมโทรมลง ดังนั้น วรรณกรรมนวนิยายประเภทชีวิตจริงที่สะท้อนสภาพสังคมเช่นนี้ จึงจำเป็นที่ผู้เขียนต้องสร้างตัวละครให้มีลักษณะสมจริง มีความใกล้เคียงความเป็นจริงเพื่อให้พฤติกรรมของตัวละครดังกล่าวดำเนินไปในรูปแบบที่สมเหตุสมผล อันจะส่งผลให้วรรณกรรมดังกล่าวน่าสนใจและน่าติดตามมากยิ่งขึ้น

จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษามาจะเห็นได้ว่า มีการศึกษานวนิยายในด้านต่าง ๆ และนวนิยายที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา ล้วนได้สะท้อนสภาพสังคมให้ผู้อ่านได้อย่างชัดเจนหรือความเป็นอยู่ของยุคใดสมัยใด สามารถสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมของตัวละครในนวนิยายต่าง ๆ ที่ดำรงชีวิตอยู่ และผู้เขียนจะให้แนวคิดและชี้แนวทางให้กับคนในสังคมผ่านนวนิยาย นวนิยายนั้นจึงมีคุณค่ามากสำหรับผู้อ่าน

2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจีนในวรรณกรรมไทย

วรรณกรรมที่เกี่ยวกับชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้เกิดขึ้นเมื่อมีชาวจีนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยและได้มีอิทธิพลต่อสังคมไทยเป็นอันมากตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 เนื่องจากว่าความสามารถในด้านการค้าขายของคนจีนช่วยทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยดีขึ้น คนจีนที่โพ้นทะเลมาเมืองไทย ส่วนใหญ่จะเป็นเพราะหนีสงครามและหนีความยากจน ต้องการตั้งรากฐานใหม่ที่เมืองไทย ความขยัน ความอดทน ความประหยัด และความฉลาด จึงกลายเป็นคำที่ใช้ในการขยายความของคนจีน กลุ่มคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนมากขึ้น สังคมไทยจึงมีคนเริ่มหันไปมองกลุ่มคนนี้มากขึ้น มีผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องจีนในไทยไว้จำนวนมาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวลศรี จงถาวร (2524) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง วิเคราะห์พระราชนิพนธ์บทความที่เกี่ยวข้องกับชาวจีนในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อวิเคราะห์พระราชนิพนธ์บทความที่เกี่ยวข้องกับชาวจีนในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้านลักษณะท่วงทำนองการทรงพระราชนิพนธ์บทความ ได้แก่ ภาษา สำนวนโวหาร และกลวิธีการทรงพระราชนิพนธ์บทความ ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง เพื่อศึกษาพระราชนิพนธ์บทความที่เกี่ยวข้องกับบทบาทชาวจีน อันเป็นปัญหาต่อการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจของไทย ผลการศึกษาพบว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีลักษณะท่วงทำนองการทรงพระราชนิพนธ์บทความที่รุนแรง และกระฉ่างชัด กล่าวคือทรงใช้ภาษาถ่ายทอดความคิดความรู้สึกของพระองค์ได้ตรงตามพระราชประสงค์ ได้แก่ ทรงใช้คำตรงไปตรงมา และทรงใช้ประโยคทั้งขนาดสั้น ทรงเลือกใช้โวหารหลายประเภทเพื่อแสดงความรู้สึกและพระอารมณ์ของพระองค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงใช้โวหารเปรียบเทียบในการแสดงความคิดต่อต้านการกระทำของชาวจีน อันเป็นผลทำให้เกิดปฏิกิริยาจากชาวจีนขึ้น นอกจากนี้ยังทรงใช้กลวิธีในการทรงพระราชนิพนธ์บทความด้วยการเร้าความสนใจ อภิปรายโดยใช้เหตุผลและข้อเท็จจริงรวมทั้งชี้แนะวิธีที่จะปฏิบัติไว้อย่างพร้อมมูล

ในพระราชนิพนธ์บทความของพระองค์ได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาและบทบาทของชาวจีนที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจอีกด้วย ดังนั้น พระองค์จึงทรงปลูกฝังความรู้สึกที่เป็น “ไทย” ให้แก่ชาวจีน เพื่อจะลดความรู้สึกชาตินิยมของชาวจีนลง และในขณะเดียวกันก็ทรงปลูกให้คนไทยรักชาติอีกทางหนึ่งด้วย นับได้ว่าพระราชนิพนธ์บทความที่เกี่ยวกับชาวจีนของพระองค์นั้นมีคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงแก่ชาติบ้านเมืองทุกยุคทุกสมัย

ธานีวัฒน์ บุญโต (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวจีนในวรรณกรรมของ หยก บูรพา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวจีนในวรรณกรรมของ หยก บูรพาโดยศึกษาจากนวนิยายและเรื่องสั้นจำนวน 46 เรื่อง ในด้านภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวจีน และจุดมุ่งหมายในการเขียนวรรณกรรมสะท้อนวิถีชีวิตชาวจีนของ หยก บูรพา จากผลการวิจัย

พบว่า ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมของ หยก บูรพา มีการนำเสนอเรื่องครอบครัวและเครือญาติ เน้นความผูกพันของบุคคลในครอบครัว ผู้ใหญ่มีสิทธิและอำนาจในเรื่องการเลือกคู่ครองให้ลูก จึงเป็นการแต่งงานแบบ “คลุมถุงชน” นิยมมีลูกมาก ให้ความสำคัญลูกชายมากกว่าลูกสาว ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว สถานภาพทางเพศ ผู้ชายเป็นผู้นำ คนในครอบครัวทำงานระบบ “กงสี” และส่งเงินทางโปยก้วนไปให้ญาติพี่น้องที่อยู่ทางเมืองจีน นับเป็นความผูกพันทางเครือญาติ เรื่องอาหารการกิน นิยมรับประทานเนื้อหมูและผักเป็นอาหารหลัก ส่วนเนื้อวัวเป็นอาหารต้องห้าม มีค่านิยมการพึ่งตนเอง ความกตัญญูกตเวที มีความเชื่อเรื่องการสร้างดวงชะตา ความเชื่อฟ้าดิน ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมอย่างเคร่งครัด การศึกษาไม่นิยมให้เรียนหนังสือ ให้เรียนรู้งานจากการปฏิบัติ ประพฤติตนตามกฎหมาย การบันเทิงและการพักผ่อน ชมการแสดงงิ้วและเล่นดนตรี มีความภาคภูมิใจในภาษาแม่ จุดมุ่งหมายในการเขียนวรรณกรรมสะท้อนวิถีชีวิตชาวจีนของ หยก บูรพา พบว่า ผู้เขียนมีความประสงค์จะให้รู้จักวิถีชีวิตชาวจีนในด้านการสร้างฐานะและครอบครัว การประพฤติปฏิบัติและการวางตัว เพื่อให้เป็นแบบอย่างอันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในวัยต่าง ๆ อีกทั้งให้ข้อคิดและคติในการดำเนินชีวิต คัดค้านธรรมเนียมนิยมบางประการของชาวจีน และสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างชาวจีนกับชาวไทย ตลอดจนการปรับเปลี่ยนและผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน ได้อย่างเหมาะสม

จตุพร มหาพรหม (2540) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ตัวละครชาวจีนในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2510 - พ.ศ. 2537 จากการศึกษาพบว่า ด้วยบุคลิกภาพ ตัวละครชาวจีนมีลักษณะคล้ายกับชาวจีนที่พบเห็นได้ในสังคมไทยทั่วไป มีรูปร่างเล็ก สันทัด มีทั้งผิวขาวและผิวเหลือง บางกลุ่มรูปร่างสูงใหญ่ซึ่งอพยพจากทางตอนเหนือของจีน การแต่งกายส่วนใหญ่แต่งตามฐานะ ตำแหน่งและอาชีพ บางกลุ่มแต่งกายตามวัฒนธรรมของชาวจีนที่ปฏิบัติกันมาในอดีต ลักษณะนิสัยมีทั้งส่วนที่ดีและไม่ดีปะปนกัน นิสัยที่ดีของตัวละครนั้น ได้ยึดถือตามแบบอย่างบรรพบุรุษที่ปฏิบัติสืบทอดต่อมา ส่วนนิสัยที่ไม่ดีมีสาเหตุมาจากปัญหาทางด้าน ครอบครัว สังคม เศรษฐกิจและการเมือง

ด้านสถานภาพและบทบาทของตัวละครชาวจีน มี 3 ด้านดังนี้ คือ ด้านครอบครัว ด้านการประกอบอาชีพและด้านสังคม สถานภาพด้านครอบครัวในฐานะที่เป็นลูก เป็นพ่อและในฐานะสามี ตัวละครประพฤติทั้งเหมาะสมและไม่เหมาะสม ทั้งนี้เกิดจากสภาพแวดล้อมของครอบครัว ลักษณะนิสัยและภูมิหลังที่แตกต่างกัน สถานภาพด้านการประกอบอาชีพกลุ่มชาวจีนที่มีความรู้ดีตัวมา มักประกอบอาชีพอย่างประสบความสำเร็จมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีความรู้พอพบมาแบบเลื้อยผืนหมอนใบ มีน้อยคนที่พัฒนาตนเองขึ้นมาจนมีฐานะร่ำรวย ด้านสังคมส่วนมากชาวจีนจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม จัดตั้งเป็นสมาคมหรือมูลนิธิต่าง ๆ มีบทบาทในการช่วยเหลือชาวจีนด้วยกันเอง และผู้ที่ได้รับทุกข์ภัยต่าง ๆ โดยไม่มีเลือกชั้นวรรณะ ตัวละครชาวจีนในนวนิยายไทย

นอกจากจะให้ความเพลิดเพลิน ความบันเทิงแล้วยังทำให้ผู้อ่านรู้จักและเข้าใจวิถีชีวิตของชาวจีนในสังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยจีน

เพ็ญภา หมอนสอาด (2550) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาพลักษณ์ของชาวจีนในเมืองไทยที่ปรากฏในนวนิยายไทย พ.ศ. 2512 - 2533 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของชาวจีนในเมืองไทยที่ปรากฏในนวนิยายไทย พ.ศ. 2512 - 2533 และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์ของชาวจีนและบริบททางประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า ภาพลักษณ์ของชาวจีนในไทยที่ปรากฏในนวนิยายช่วงทศวรรษ 2470 - 2500 มีภาพลักษณ์เป็น “คนอื่น” ผู้ร้าย คัทรู กลุ่มผู้มีอิทธิพล “คอมมิวนิสต์” คนไม่มีคุณธรรม ต่างจากภาพลักษณ์ของชาวจีนในเมืองไทยพ.ศ. 2512 - 2533 ที่มีภาพลักษณ์เป็น “จีนสมัย” มีการปรับตัวกลายเป็นไทย มีความรู้สึกภาคภูมิใจในเชื้อชาติจีน และความเป็นเงินของตนเอง คนที่มีคุณธรรม ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี นายทุน นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จทางด้านธุรกิจ และแก้ไขภาพลักษณ์ “คอมมิวนิสต์” ให้ดีขึ้น การเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของชาวจีนในที่ปรากฏใน นวนิยายไทย พ.ศ. 2512 - 2533 มีปัจจัยมาจากสภาพการเมืองเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทางด้านการเมือง ได้แก่ กฎหมายปราบปรามการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ที่ผ่อนคลายลง นโยบายของรัฐบาลที่เน้นการกีดกันทางเชื้อชาติลดลงแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดการสะสมทุน และขยายตัวของกลุ่มทุนเชื้อสายจีน ทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การขยายตัวการเจริญเติบโตของกลุ่มทุน การรวมตัวของสมาคมและองค์กรทางธุรกิจของชาวจีน ที่มีส่วนผลักดันต่อการเติบโตของกลุ่มนายทุน นักธุรกิจจีน ทำให้มีฐานะมั่งคั่ง และร่ำรวย จนสามารถเข้าไปมีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศ ส่วนทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การเปิดกว้างและยอมรับว่าสังคมไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเชื้อชาติ ทำให้สังคมไทยยอมรับว่าชาวจีนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยด้วย แม้ว่าแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักที่ถูกเหยียดหยาม ให้ชาวจีนเป็นคน “อื่น” ยังคงมีอยู่ในสังคมไทยก็ตาม

พัชรี วราศรัย (2537) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์นวนิยายไทยที่เสนอภาพสังคมจีนในเมืองไทยโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์นวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทยที่ดีพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2512 - 2533 เพื่อวิเคราะห์ห้วงอ้อมประกอบของเรื่องและทัศนคติของนักเขียนที่มีต่อชาวจีนในนวนิยาย ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทยสามารถแบ่งตามเนื้อหาได้ 2 ประเภท คือนวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในชีวิต และนวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในแนวขบขัน แต่ละประเภทมีลักษณะเนื้อหาและโครงเรื่องแตกต่างกัน

ลักษณะของนวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในแนวชีวิตแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ นวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนด้านการต่อสู้ชีวิตและนวนิยายที่เสนอภาพชีวิตครอบครัว นวนิยายที่เสนอ

ภาพสังคมชาวจีนด้านการต่อสู้ชีวิตให้ภาพชาวจีนที่ยืนหยัดเข้มแข็งมีมานะอดทนต่อความยากลำบาก จนสามารถสร้างฐานะจนร่ำรวยได้ ส่วนนวนิยายที่เสนอภาพชีวิตครอบครัวแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งภายในตระกูลเดียวหรือสองตระกูลและระหว่างชาวจีนรุ่นเก่ากับรุ่นใหม่ นวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในแนวขบขันมีโครงเรื่องธรรมดา ตัวละครมีทั้ง ตัวละครที่แสดงความขบขันและ ก่อให้ตัวละครอื่นแสดงความขบขัน องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของนวนิยายประเภทนี้คือการใช้ภาษาที่สามารถสร้างอารมณ์ขบขันได้โดยตรง

ภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทยให้ภาพชาวจีนแต่จิวซึ่งเป็นชาวจีนส่วนใหญ่ในสังคมไทย ภาพชุมชนชาวจีน ชุมชนที่ใหญ่ที่สุดของชาวจีนได้แก่ บริเวณสำเพ็งถึงตลาดน้อย ภาพวิถีการดำเนินชีวิตของชาวจีนซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ประเพณีต่าง ๆ ที่ยังคงปฏิบัติอยู่ รวมทั้ง ค่านิยมที่แสดงถึงสถานภาพทางสังคมของเพศชายที่สูงกว่าเพศหญิง นวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทยยังแสดงทัศนคติของผู้ประพันธ์ในด้านภาพลักษณ์ที่ดีของชาวจีน ความขัดแย้งระหว่างชาวจีนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ และความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนกับชาวไทย

จากตัวอย่างงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า คนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนมีบทบาทสำคัญในสังคมไทย และเป็นกลุ่มคนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างออกไปจากคนไทย แต่เนื่องจากว่าวัฒนธรรมทั้งประเทศไทยและประเทศจีนมีข้อเหมือนกันอยู่ไม่น้อย ทำให้คนไทยยอมรับคนจีนได้ง่าย จนมีการผสมผสานทางสังคมและวัฒนธรรมขึ้น กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนจึงเป็นกลุ่มคนที่น่าสนใจกลุ่มหนึ่งในสังคมไทย งานวิจัยต่าง ๆ เหล่านี้ได้วิเคราะห์ตัวละครคนไทยเชื้อสายจีนและสังคมวัฒนธรรมชาวจีนเชื้อสายจีนได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี